• عکس: مهدی حسنی

قدرت برای مردم یا دولت؟

ادامه از صفحه ۷

...نخست آنکه حداکثر رقابت میان مناطق ایران برقرار شود؛ این رقابت همچون موتور رشد اقتصادی عمل می‌کند و رشد و رفاه را به حداکثر می‌رساند و دوم اینکه برای پرهیز از نابرابری‌ها، حداکثر تشریک مساعی و عدالت‌اجتماعی را دربر داشته باشند. اگر آن گام‌ها با این دو بال تبدیل به اعتقاد همه‌جانبه گروه حاکم شود، آنگاه گفته می‌شود آن سازمان، آن شرکت یا آن کشور دارد با رویکرد قانون‌گرایی Rule by law حکمرانی می‌کند.

جامعه ایرانی می‌خواهد در سال‌های پیش‌رو چه کار کند؟ من از دیرباز نگاهم به اشخاص نیست؛ برای مثال گمان نمی‌کنم یک انتخابات ریاست‌جمهوری بتواند وضعیت را اصلاح کند. نگاه من بیشتر به جامعه و نهادهای آن است. از مشکلات مهم احزاب تحول‌خواه مانند اصلاح‌طلبان این بوده که آنها عمدتا نماینده قدرت یا نهایتا مفصلی میان مردم و قدرت بوده‌اند. در واقع هر اندازه محافل مدنی در ایران شکل بگیرد، این محافل می‌توانند پایه‌ای برای توسعه باشند و مسیر پیش‌رو را تعیین کنند.

• نقطه شروع تغییر و اصلاح از نظر شما کجاست؟ مردم باید به مطالبات خود شکل و سامان بدهند یا حاکمیت باید شروع‌کننده باشد و ابتکار عمل را در دست بگیرد؟

من نقطه شروع تغییر و اصلاح را سمت تقاضای مردم نمی‌دانم؛ بلکه از جایگاه حکمرانی می‌دانم با آن شرایطی که گفته شد. در سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۸۲ که در سمت معاون رئیس‌جمهور و رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی فعالیت می‌کردم، با وجود رشد هشت‌درصدی، پیش‌بینی می‌کردم که به علت فقدان شرایطی که گفته شد، در حاکمیت راه به جایی نخواهیم برد. آن زمان به نظر می‌رسید که این رشد هشت درصدی بسیار خوب است و می‌خواستند بابت آن به من مدال هم بدهند؛ اما با توجه به منابع و امکاناتی که ایران دارد، اگر کسی هیچ کاری نکند، می‌تواند رشدی چهاردرصدی داشته باشد؛ بنابراین من فکر می‌کردم بسیار بد است که با این میزان از کار چنین رقمی از رشد هشت درصدی را داشته باشیم. اما این رقم بعدها نه‌تنها بهتر نشد، بلکه شاهد افول بیشتری نیز شدیم؛ برای مثال در زمان آقای خاتمی تولید ناخالص ملی (GNP) ما ۵۴۰ میلیارد دلار بود. همان زمان تولید ناخالص ملی عربستان و ترکیه بین ۶۰۰-۷۰۰میلیارد دلار بود. هدف برنامه چشم‌انداز ۲۰ساله -که در خود آن شرایط چهارگانه و دو بال را داشت- این بود که از سال ۸۴ حکمرانی ایرانی با ویژگی‌های این شرایط همگام‌تر، کارآمدتر و اثربخش‌تر کار کند؛ این حکمرانی با شرایط تبدیل به حکمرانی خوب (good Government) و با کار و تلاش جامعه صاحب قدرت و توانمند (good-Nation) و از جریان بده‌بستان بین دو قطب «دولت-ملت»، حکمروایی خوب یا (goodGoverance) را برای کشور به دنبال داشته باشد.

اگر این نرم‌افزارها را نظام حکمرانی از زمان شروع دولت آقایان احمدی‌نژاد، روحانی و رئیسی می‌داشتند، ایران امروز، در منطقه قطب اول اقتصادی و اجتماعی بود. اما بدین‌گونه نشد و امروز نه‌تنها در جایگاه اقتصادی اول قرار نگرفته‌ایم، بلکه از مرتبه سوم به مرتبه هفتم نزول کرده‌ایم، چون حکمرانی ما نه‌فقط رئیس‌جمهور بلکه کلیت حکمرانی ایرانیان، سه قوه و سایر نهادها، نتوانستند نظم اجتماعی کارآمد لازم را برای اداره کشور داشته باشند.

بدون نظم اجتماعی نمی‌توان تمدن‌سازی کرد. نمی‌توان به توسعه‌یافتگی رسید. نظم اجتماعی کارکرد ریشه‌ای‌اش این است که یا می‌سازد یا خراب می‌کند. نظم اجتماعی که در خود ماهیت تمدن‌سازی و توسعه‌یافتگی دارد، با آزادی و بسط عرصه‌های آن متکامل‌تر می‌شود و همه‌چیز را به جلو می‌برد. برعکس نظم اجتماعی لرزان و به سخن دیگر واگرایی در حاکمیت، ایجاد هرج‌ومرج کرده و گروه‌های ذی‌نفوذ رانتی و فاسد ایجاد می‌کند و در خود دولت هم به شکل پنهان دارد. همه اینها یعنی عوامل ویرانی تمدن، توسعه‌نیافتگی و عقب‌افتادن. در برنامه چشم‌انداز ۲۰ ساله هدف آن بود که بتوانیم از این کشورهایی که اسم آوردم پیشی بگیریم. اما پس از گذشت این سال‌ها، و رسیدن به سال ۱۴۰۰، در رتبه هفتم قرار گرفته‌ایم. رشد ناخالص ملی امارات که با ما خیلی فاصله داشت (۱۹۰ میلیارد دلار) اکنون دارد بسیار از ما پیشی می‌گیرد.

• هدف اساسی توسعه مبنایی که پشت طراحی سند چشم‌انداز قرار داشت و آرمان دست‌اندرکاران آن چه بود؟ چگونه حکمروایی و حاکمیتی را مطلوب نظر داشتند؟

در سند چشم‌انداز ۲۰ساله از نظر من که در تمام مراحل تدوین تا تصویب آن در کنار مجموعه‌ای از کارشناسان و صاحب‌نظران دلسوز حضور داشتم، تلاش شده بود تا حاکمیت به یک باور ملی برای توسعه ایران برسد و هدف و آرمان، رسیدن به جایگاه اول علمی و فناوری و اقتصادی در منطقه خاورمیانه بزرگ بود، در واقع باید گفت راهبرد و استراتژی این برنامه ۲۰ساله، اصلاح نظام حکمرانی و عبور این نظام حکمرانی از غیرکارآمدی به کارآمدی، از واگرایی‌ها به همگرایی‌ها را در خود داشت، زیرا نیاز مبرم توسعه ایران به حاکمیت همگرا، آینده‌نگر و توسعه‌خواه است. چشم‌انداز ۲۰ساله با یک نوع افق‌گشایی Paradiam درصدد تحقق این راهبردهای مهم بود. اما گرایش‌ها وتمایلات واگرا و رانتی باعث شد تدریجا کنار گذاشته شود.

به عبارت دیگر حاصل این کارزار پیش‌برنده قانونی و مدنی و آخرین تلاش روشنفکران، کارشناسان، سیاست‌مداران تحول‌خواه و توسعه‌گرا که همگی طی سال‌های ۸۰ تا ۸۴ بسیج شدند تا با تدوین سند چشم‌انداز ۲۰ساله برای ایران و سربلندی ایرانیان افق‌گشایی کنند، کنار گذاشته شد و از تلخی روزگار اینکه ایرانیان این سند ۲۰ساله را داشتند اما به خاطر فقدان درک عمیق از منافع و امنیت ملی، توسعه ایران و جایگاه کشور در منطقه و جهان در برخی سطوح، نتوانستند از مواهبش برخوردار شوند و از سال ۱۳۸۴ یعنی سال شروع چشم‌انداز تاکنون، ایران به جای پیشرفت، در بسیاری از حوزه‌ها پسرفت داشته است.

• با این اوصاف و در شرایط نظم اجتماعی لرزان و ضعیف، چگونه باید در راه توسعه گام برداشت؟

اکنون با این مختصات، ممکن است گفته شود باید چه کار کرد؟ آیا مانند رویه معمول، باید در انتظار انتخابات مجلس و ریاست‌جمهوری بود که کسی برود و کس جدیدی بیاید؟ کاری که تاکنون صورت گرفته و برایند مطلوبی برای توسعه‌یافتگی ایرانیان در خود نداشته است. یا اینکه ممکن است گفته شود باید دست به عصیان زد؛ عصیان‌های بدون هدف، بدون برنامه، بدون امکان‌سنجی، بدون ثبات‌بخشی، بدون قانون‌مندی و... . این رویه‌ها نیز در این عصر و زمانه جز هزینه، عقب‌گرد و تعمیق نابسامانی‌ها و عدم تعادل‌ها، جدایی‌ها، بی‌اعتمادی‌ها و هزینه‌های مختلف نمی‌تواند آثار توسعه‌ای داشته باشد.

پس باید چه کار کرد؟ راه آسان و کم‌هزینه برای کشور و مردم، به خود آمدن سیستم است! به خود آمدن در قبول شرایط، امکانات، تهدیدها، فرصت‌ها و برای توسعه‌یافتگی ایران. اما گویا هر روز این تمنا و آرزوی روزنه‌اش تنگ‌تر می‌شود و یکی از گواه‌های آن در تاریخ اخیر ایران، همان دورشدن از سند چشم‌انداز ۲۰ساله بوده و هست. جهتی که ایران را به‌جای اینکه به توسعه‌یافتگی برساند به تعمیق نابرابری‌ها، تبعیض‌ها، توسعه‌نیافتگی‌ها رسانده و پایین‌دست قراردادن جایگاه ایران در منطقه و جهان را باعث شده است؛ ازاین‌رو راهی که فعلا پیش‌روی داریم از باور به خود و جامعه شروع می‌شود.

• باور به خود نیازمند داشتن بسترها و ظرفیت‌هایی است؛ در ایران کنونی مهم‌ترین زمینه و بستری که با تکیه بر آن می‌توان توسعه را رقم زد چیست؟

ایران امروز با نسل ۴۵ میلیون نفری از جوانان تحصیل‌کرده و آشنا به فرایندهای جهانی، حضور فعال در عرصه‌های فناوری و مجازی و... روبه‌روست. نسلی که در خود امیدها و ناامیدی‌ها دارد؛ به توانایی خود که می‌نگرد، دنیایی از انرژی و فرصت را برای توسعه‌یافتگی می‌یابد. از طرف دیگر این نیروی عظیم با نگاه به شرایط نه‌چندان مساعد و انسدادهای آشکار و پنهان درباره خود، در مسیر توسعه‌یافتگی ایران جایگاهی را برای خود متصور نیست.

اما باید گفت و باور داشت که ایرانیان با همین ظرفیت جوانان می‌توانند کارها و راه‌های زیادی را برای توسعه تدبیر کنند. باید ایرانیان با افق‌گشایی‌های خود، از در خود بودن و فردگرایی عقب‌برنده گذار کرده و نیروی جمع‌گرایی، مدنی‌شدن، در کنار هم قرارگرفتن و... را باور کنند. باور کنند که می‌توانند فرایندهای توانمندسازی این لشکر بزرگ از جوانان پرانرژی، پرآرمان، پر از احساس و عواطف پیش‌برنده را به سامان، نظم و حرکت توسعه‌ای پیش ببرند. ازاین‌رو برای این مهم باید نگاه سیاست‌ورزان، روشنفکران، تحول‌طلبان و خیرخواهان این مرزوبوم این باشد که به‌جای اینکه صرفا درصدد اصلاحاتی در وضعیت انسدادی از طریق انتخابات و جابه‌جایی افراد باشند، انرژی‌های خود را در قالب برپایی نهادهای مدنی برخوردار از پارادایم توسعه‌یافتگی برای ایران به کار بگیرند.

• نهادهای مدنی چطور می‌توانند در مسیر توسعه افق‌گشایی کنند؟

نهادهای مدنی دارای ارزش پیش‌برنده، منسجم، سازمان‌یافته، مصمم برای پیش‌بردن این ارزش‌ها و عملیاتی‌کردن آن هستند. این‌گونه نهادهای مدنی هستند که می‌توانند با افق‌گشایی جدید، سامان و نظم مطالبات گسترده و همه‌جانبه جامعه را در قالب امکان‌سنجی ظرفیت شرایط کشور، تدوین، آن را اعلان و به فرهنگ عمومی در جامعه تبدیل کنند. در این فرایندهاست که می‌توان توانمندسازی جامعه را سامان و سازمان داد. در صورت توانمندسازی، جامعه نیز می‌تواند مطالبات خود را قانونمندتر، سازمان‌یافته‌تر، پایدارتر و همه‌جانبه‌تر، فراگیرتر و باکفایت‌تر از نهاد حاکمیت درخواست داشته باشد. در بلندمدت برد در این کارزار برای توسعه‌یافتگی ایران از آنِ جامعه قدرتمند و نهادهای مدنی آن است. بردی که با اصلاح کارایی و اثربخشی حاکمیت و حکمرانی آن می‌تواند زایش و موتور رشد و توسعه‌یافتگی ایرانیان را در چرخه تسلسلی و بده-بستانی «قدرت جامعه قوی-قدرت دولت قوی» به منصه ظهور برساند. اگر این چرخه، روزگاری به‌واسطه هنرنمایی افراد ذی‌نفوذ در جامعه و نهادهای مدنی ایران زایش و تحول و تکامل خود را داشته باشد، باید گفت توسعه‌یافتگی ایران راه خود را پیدا کرده است. نظم اجتماعی ایرانیان و رابطه دوطرفه دولت-ملت در این چرخه رشددهنده، می‌تواند نظم اجتماعی ایرانیان را به تحول و تکامل بیشتری سوق دهد. باید دانست که با نظم اجتماعی و کیفیت آن است که تمدن و توسعه‌یافتگی و کیفیت آن ساخته و پرداخته می‌شود. این نظم اجتماعی با آزادی و عرصه‌های آن می‌تواند هر روز آبیاری شود و شکوفایی بیشتری داشته باشد؛ برعکس، نظم اجتماعی لرزان ایرانیان در عصر حاضر با هرج‌ومرج، فروریخته و می‌تواند در ایران، این کشور مهم کره زمین، این کشور چهارراه حوادث در فرازونشیب روزگاران، این کشور شکل گرفته از موزاییک‌های رنگارنگ از اقوام و ادیان را به ناکجاآبادها بکشاند.

• چطور می‌توان نظم اجتماعی با دسترسی باز را جایگزین نظم اجتماعی لرزانی کرد که مشکلات اصلی امروز را سبب شده است؟

باید گفت همین نظم اجتماعی لرزان ایرانیان با گسست‌هایی که بین دولت و ملت در خود دارد، می‌تواند با عصیان‌ها از بین برود؛ اما باید سخت باور داشت که نظم اجتماعی با دسترسی باز که در خود درهم‌تنیدگی منظومه‌ای کارآمد و اثربخش و منسجم از حاکمیت، جامعه و ملت را در خود داشته باشد و فضای عطرآگین اعتماد، مشارکت، آزادی، رشد، عدالت، برابری و... فضای این نظم اجتماعی را فراگرفته باشد، امری ساختنی است! این نظم را نمی‌شود از جایی تقلید یا وارد کرد،باید توسط ایرانیان با عقل، خرد، بردباری، ازخودگذشتگی و آرمان‌خواهی ساخته و پرداخته شود. نظم اجتماعی لرزان با مختصات بی‌اعتمادی، نابرابری، فقر و انسداد عرصه‌های آزادی، از درون تخریب می‌شود. برعکس نظم اجتماعی پیش‌برنده برای توسعه‌یافتگی از مدنیت افراد، جامعه و حکومت با رعایت تساوی حقوق انسان‌ها، پذیرش همه‌جانبه قانون توسط دولتمردان، قانون‌گرایی همه‌جانبه در همه عرصه‌ها (Rule by law) شکوفا و بارور می‌شود. نابرابری، تبعیض، انسداد آزادی‌ها و گریز از قانون‌گرایی، ریشه نظم‌های اجتماعی و تمدن‌ها را -به گواه تاریخ- از بین برده است. ما ایرانیان امروز بیش از هرچیز باید به خود آمده، خود را درمعرض ارزیابی نوین قرار داده، خود و توانایی‌های خود را برای تغییر و تحول در کشور از طریق پای‌گذاشتن در فرایندهای فرد مدنی، خانواده مدنی و جامعه مدنی برای گذار کشور از توسعه‌نیافتگی به توسعه‌یافتگی آماده سازیم؛ به قول فیلسوف و مورخ بزرگ «ویل‌دورانت» در کتاب ارزشمند «تاریخ تمدن» «مردم برای فرزندان خود به‌جای مال باید مدنیت به ارث بگذارند».

با مدنیت است که می‌شود به جنگ‌ها، تخاصم‌ها، نابرابری‌ها، توسعه‌نیافتگی‌ها و عقب‌ماندگی‌ها پایان داد. باید باور داشته باشیم بزرگی، توانمندی و سلامت همه‌جانبه جامعه (از جهات فکری، روحی و جسمی)، مهم‌ترین ثروت برای توسعه‌یافتگی ایران است. این سلامت و توانمندی وقتی می‌تواند نهادمند، پایدار و مستمر باشد که مدنیت افراد و روابط مدنی بین افراد جامعه و جامعه با حکومت، با عقلانیت و خردورزی تبدیل به فرهنگ عمومی ایرانیان شده باشد و ایرانیان بتوانند آن را نهادمند و قانونمند در مسیر زندگی جاری خود داشته باشند.

خبر

تعطیلی نابهنگام مدرسه‌ها

روز گذشته، ۱۸ اردیبهشت‌ماه، ساعت هشت صبح خبر تعطیلی مدارس کل استان تهران در مقطع ابتدایی، پیش‌دبستانی و مهدکودک اعلام شد؛ ساعتی که اکثر دانش‌آموزان یا در مدرسه یا در مسیر رسیدن به مدرسه بودند.

مادران شاغلی که مانند روزهای عادی فرزندان خود را به مدرسه رسانده و به سمت محل کار خود رفتند، بعد از اطلاع از تعطیلی مدارس نگران امنیت فرزندان خود و سردرگم برای برگرداندن دانش‌آموزان پشت خط اشغال تلفن مدارس منتظر ماندند یا با عدم پاسخ مدیر و معلم مواجه شدند، مرخصی گرفتند تا برای بازگرداندن فرزندان خود از مدرسه اقدام کنند، البته اگر از تعطیلی در دقایق اول اطلاع‌رسانی باخبر شده بودند.

از سویی دیگر مسئولان مدارس در سردرگمی قرار گرفتند که چگونه دانش‌آموزان را به خانه بازگردانند یا تا پایان ساعت کاری در مدرسه نگه دارند. برخی مدارس که تعداد دانش‌آموزان‌شان کم بود، با اولیای دانش‌آموزان تماس گرفتند و سعی در بازگرداندن دانش‌آموزان به همراه اولیا داشتند؛ اما مدارسی که تعداد دانش‌آموزان آنها بیشتر بود، امکان تماس با ۴۰۰، ۵۰۰ نفر از اولیای دانش‌آموزان را نداشتند و برای تصمیم نگه‌داشتن دانش‌آموزان یا بازگرداندن آنها سردرگم باقی ماندند که دراین‌میان برخی مدارس برای تأمین امنیت دانش‌آموزان هم شده، کلاس‌های درس را دایر و فعالیت را مانند روزهای گذشته ادامه دادند.

درحالی‌که رئیس گروه سلامت هوا و تغییر اقلیم وزارت بهداشت، گفت که از روز گذشته دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی به نمایندگی از وزارت بهداشت اعلام شرایط اضطرار برای امروز کرده بود؛ اما متأسفانه جلسه تصمیم‌گیری دیر برگزار شد، باید اذعان کرد که اتخاذ تصمیمات دیرهنگام نه‌تنها سلامت را تأمین نمی‌کند؛ بلکه خود بحران‌آفرین و دردسرساز شده و سلامتی را دوچندان به خطر می‌اندازد، مانند امروز که دانش‌آموزان به مدرسه رفتند، هوای آلوده را استشمام کردند و حتی بازگشت آنها به خانه برای اولیا و مسئولان مدارس دردسرساز شد و در نهایت عده‌ای در مدارس باقی ماندند و برخی فرزندان والدین شاغل راهی محل کار پدران و مادران خود شدند.

اگرچه عابد ملکی، معاون امور هماهنگی استانداری تهران، در مصاحبه‌ای علت تأخیر در اعلام تعطیلی مدارس را «تأخیر گزارش هواشناسی» دانست و سازمان هواشناسی و شرکت کنترل کیفیت هوای تهران هم تا این لحظه واکنشی دراین‌باره نداشته است؛ اما مرور اطلاعیه‌های سازمان هواشناسی نشان می‌دهد اداره کل هواشناسی استان تهران روز گذشته با صدور هشدار زردرنگ نسبت به خیزش گردوخاک در سطح استان تهران هشدار داده بود.

هشدار زردرنگ به معنای این است که پدیده‌ای جوی رخ خواهد داد که ممکن است در سفرها و انجام کارهای روزمره اختلالاتی ایجاد کند. این هشدار برای آگاهی مردم صادر می‌شود تا بتوانند آمادگی لازم را برای مواجهه با پدیده‌ای جوی داشته باشند که از حالت معمول کمی شدت بیشتری دارد.

لازم به ذکر است که کمیته اضطرار آلودگی هوا متشکل از نمایندگان دستگاه‌هایی مانند هواشناسی، ناجا، هلال‌احمر، آموزش‌وپرورش و... هستند که جلسات آن به درخواست سازمان محیط زیست و با ریاست معاون عمرانی استانداری تهران در هنگام افزایش شاخص آلایندگی هوا تشکیل می‌شود.

در همین زمینه شاطری، رئیس اداره اطلاع‌رسانی و روابط‌عمومی آموزش‌وپرورش شهر تهران نیز در گفت‌وگو با ایسنا، اظهار کرد: این موضوع ساعت ۷:۲۰ صبح از سوی مسئولان استانداری تهران اعلام شد و ما به محض اطلاع به همه مدارس منعکس کرده و از مدارس خواستیم دانش‌آموزان را به اولیا تحویل بدهند و در غیراین‌صورت مراقبت کنند که دانش‌آموزان، در حیاط و محوطه بیرونی مدرسه حضور نداشته باشند.

در شرایطی که وضعیت هوا تقریبا از ۲۴ ساعت قبل از طرف سازمان هواشناسی قابل پیش‌بینی است، چگونه تصمیمات کمیته اضطرار آلودگی هوا با تأخیر اتخاذ و اطلاع‌رسانی می‌شود و نبود قاطعیت در تصمیم این کمیته معضلاتی را برای شهروندان در پی داشته است.

• جدول ۴۲۱۶ • طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- محافظ شخص مهم- باشکوه و مجلل ۲- وزیر تبلیغات هیتلر بود- مطیع و فرمانبردار- نشانه مفعولی ۳- نیکورو- حریص- آسمان ۴- مذکر- غذای مجردی- شهری در شمالی‌ترین نقطه گیلان ۵- محل پیدایش چیزی- ادعای دروغین- جشن پیدایی آتش ۶- از بی‌ادبان می‌توان آموخت- آتش- کشتی جنگی مجهز به موشک ۷- چرخه- مختصر و کوتاه- محکم‌کردن ۸- کوه آتشفشانی ایتالیا- چیزی را با دست و انگشت نشان‌دادن- دربرگرفتن ۹- یک و دو- شیشه ایمنی- آگهی تلویزیونی ۱۰- ویراستار- کارگر ساختمانی- ناامید ۱۱- بخشندگی- دربردارنده- کجاوه ۱۲- بیماری مشترک انسان و دام- دانه چرکی ریز روی پوست- دوتا نون ۱۳- مقابل خرید- پوشش- جامه ۱۴- بوی رطوبت- حاصل و نتیجه کار- شمارش‌کردن ۱۵- شهری در خراسان رضوی- غذای تبریزی که معمولا طعمی ملس دارد.

عمودی:

۱- گیاه زینتی گرمسیری با گل‌های ساده- پایه- پرنده‌ای با منقار کوتاه ۲- باشگاه فوتبال فرانسوی- فیلمی ساخته منیر قیدی با بازی نیکی کریمی ۳- شیخ‌نشین امارات- آشکارکننده- اسب بارکش ۴- لبه تیز شمشیر- نوار ضبط صوت- محل به‌جاآوردن مناسک حج ۵- سوغات اصفهان- مستراح- تلاشگر- من و شما ۶- چهره- رشته‌کوهی که آسیا را از اروپا جدا می‌کند- نفی عرب ۷- دلسوزی و مهربانی- حلقه بین پیچ و مهره-کنایه ۸- زنگ گردن شتر- نماد کشور فرانسه- خجسته ۹- کوشا- چراگاه- هدیه ۱۰- غذای رقیق- قطعه موسیقی برای یک یا دو نوازنده- مقتل ابن طاووس ۱۱- سنگریزه- فال‌گرفتن- بی‌باکی- ریه ۱۲- چند رئیس- مقر حکومت مارشال پتن- مطلبی را با آب و تاب خواندن ۱۳- سؤال- وضعیت گوارشی- امر به رفتن دارد ۱۴- نویسنده ایرانی رمان آخرین سفر زرتشت- ندادهنده ۱۵- یاد ... مهربان آید همی- استارت قدیمی- ناقد ادبی

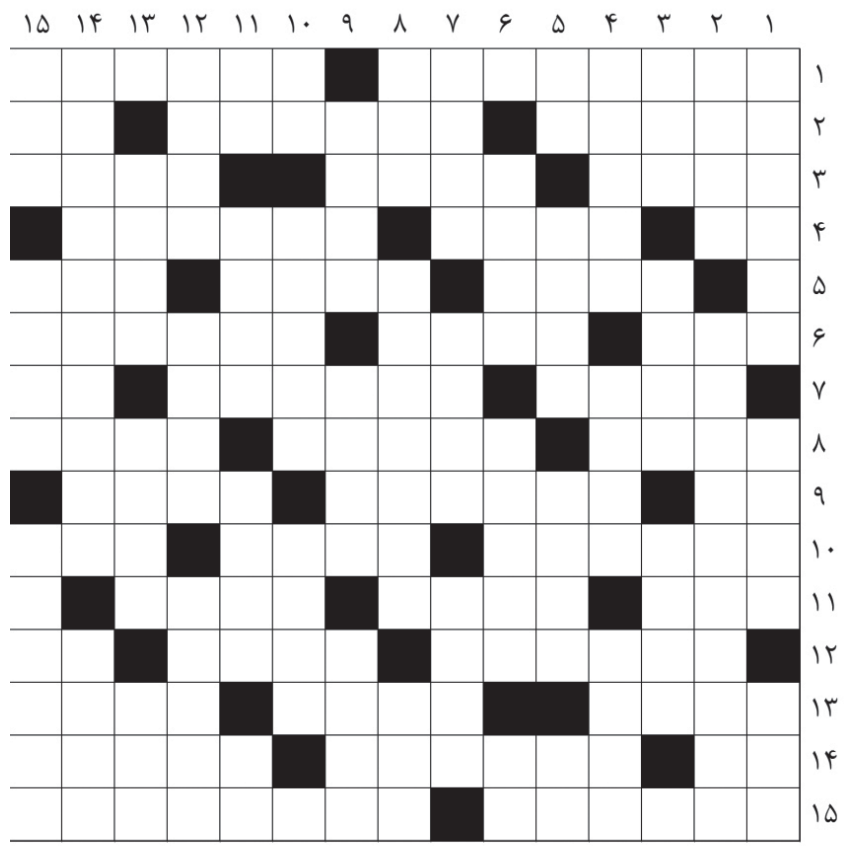

• حل سودوکو سخت

۸	۲	۱	۵	۴	۳	۷	۹	۶
۵	۳	۷	۹	۶	۱	۴	۲	۸
۴	۹	۶	۲	۷	۸	۳	۱	۵
۲	۷	۴	۱	۵	۹	۶	۸	۳
۱	۶	۸	۷	۳	۲	۹	۵	۴
۳	۵	۹	۴	۸	۶	۱	۷	۲
۶	۱	۵	۸	۹	۴	۲	۳	۷
۷	۴	۲	۳	۱	۵	۸	۶	۹
۹	۸	۳	۶	۲	۷	۵	۴	۱

• حل سودوکو ۳۲۱۱

۹	۴	۲	۵	۷	۳	۸	۶	۱
۸	۵	۱	۲	۶	۴	۳	۹	۷
۷	۳	۶	۱	۸	۹	۲	۴	۵
۳	۶	۷	۴	۲	۵	۹	۱	۸
۱	۹	۴	۶	۳	۸	۷	۵	۲
۲	۸	۵	۹	۱	۷	۴	۳	۶
۴	۲	۹	۷	۵	۶	۱	۸	۳
۶	۱	۳	۸	۹	۲	۵	۷	۴
۵	۷	۸	۳	۴	۱	۶	۲	۹

• حل جدول ۴۲۱۵

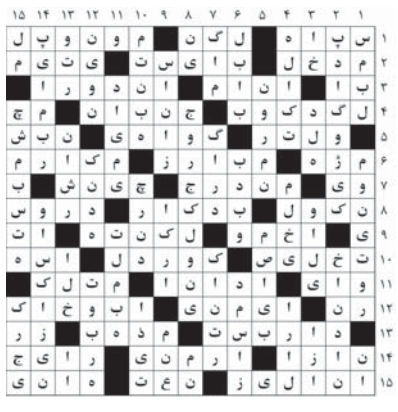

• سودوکو سخت ۳۲۱۲

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

		۶		۳			۷	
۲		۱	۷		۹	۸		۶
			۶					۹
	۴				۷			
		۳				۴		
			۱				۸	
۵					۱			
۶		۲	۴		۵	۹		۸
	۷			۲		۶		

• سودوکو ساده ۳۲۱۲

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

۳	۸					۲	۶	
		۴			۵			
۶		۷			۴		۸	
				۴	۱			۲
۸			۶	۳				
	۷		۴			۳		۸
			۲			۱		
	۴	۱					۹	۶